

Nr 11.

Ankom till Riksdagens kansli den 19 april 1913 kl. 1 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot vilda djurs kringförande till förevisning.

I en inom Andra kammaren väckt motion har herr *Eriksson* i Grängesberg hemställt, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att förbjuda kringförande från ort till ort av vilda djur till förevisning.

Till stöd för denna sin hemställan har motionären anført följande: *Motionen.*

»En allt vidare folkmening fördömer i vår tid uppenbar grymhet mot djur. Husdjuren ha ock sedan lång tid varit skyddade i vår strafflag, de vilda djuren däremot endast sedan år 1907. Under förra året vann djurskyddstanken ytterligare tillämpning i vår lagstiftning genom förbud att fånga räv i sax. Tiden torde nu vara inne att gå vidare på den inslagna vägen med ytterligare lagskydd för djurens fri- och rättigheter.

Det ligger icke för rättsmedvetandet något stötande uti, att tama djur hållas i fångenskap. Och icke heller torde vilda djur, födda i fångenskap och förvarade under sådana former, att de icke direkt utsättas för lidande, för närvarande påkalla allmänna medlidande. De samlingar av vilda djur, som under namn av menagerier forslas från den ena platsen till den andra för att mot betalning förevisas, behandlas däremot på ett sådant sätt, att de påkalla lagstiftarens uppmärksamhet.

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 13 saml. 3 avd. 11 häft. (Nr 11.) 1

Det ligger i sakens natur, att de ambulerande menageriägarne näppeligen kunna åstadkomma sådana transport- och förvaringsförhållanden, att icke djuren utsättas för svåra lidanden. Att forsla eller på förvisningsorten förvara en isbjörn vid 30 graders värme under brännande sol, så att han icke oerhört plågas, torde vara ogörligt. Samma blir förhållandet med de tropiska djuren under den kalla årstiden. Vid stationära menagerier kunna däremot sådana förvaringsanstalter åstadkommas, att dessa olägenheter till väsentlig del upphävas. Även där menageriägarens strävan är inriktad på att väl behandla de fångna djuren åsamkas de härigenom lidande, vilket oerhört ökas, där ägaren, som i regel torde vara händelsen, mera ser på affärsresultatet än på djurens bekvämlighet.

Ofta får man i landsortspressen läsa upprörande skildringar om hur menageriägarne behandla sina djur. Som exempel kan anföras följande skildring ur Härnösands-Posten för den 14 okt. i fjol. Där berättas om ett menageri, som besökt staden under marknaden och vilket ägdes av danske undersåten N. P. Olsén. Djurskyddsföreningens inspektör på platsen, exekutor Dahlberg, hade besökt menageriet och funnit bl. a.:

1) Två st. sibiriska björnar av anseelig storlek hade tillsammans ej mera än c:a $2\frac{3}{4}$ kvm:s golvyta, varjämte burens var så låg, c:a 1,20 m., att björnarna ej kunde resa sig upp i sin fulla längd.

2) En paradisapa var släppt tillsammans med 4 st. större kaniner i en så trång lår, att apan hela tiden måste sitta än på den ena och än på den andra kaninen. Apan plågade dessutom kaninerna genom att slita och draga i dem och oroade dem dessutom oupphörligen på annat sätt. Olämpligheten av att sammanföra i så trång bur två så olika djurslag framhålles.

3) En krokodil var nedlagd i en alldeles tät och mörk låda, i vilken den får ligga såväl natt som dag. Lådan var så kort, att krokodilen ej kunde ligga rak.

4) En lejonhona syntes vara utlevad.

5) En sibirisk varg var utlevad och så sjuk, att han ej kunde röra på sig.

6) Tre apor voro insatta i var sin alldeles för trånga bur. I densamma tvingades de att sitta på en kantig pinne med så knappt utrymme, att de knappast kunde vända på sig.

7) Två gröna papegojor sutto i var sin alldeles för trång bur.

Efter anmälan av djurskyddsföreningen besökte länsveterinären menageriet och lämnade följande intyg, att användas som bevis vid åtal mot menageriägaren:

I anledning av från Härnösands djurskyddsförening framställd begäran därom, att jag ville yttra mig öfver utrymmesförhållandena för djuren vid det enligt uppgift danske undersåten herr Niels Peter Olsén från Köpenhamn tillhöriga, för närvarande i Härnösand sig uppehållande menageriet, får jag härmed uttala den åsikten, att det utrymme, som tillmätts respektive djur, överhuvud taget är allt för litet, och att i vissa fall utrymmet är så knappt, att jag anser det vara uppenbart djurplågeri, att ej bestå djuren större.

Denna min åsikt grundar jag dels på personliga iakttagelser vid mitt besök den 12 dennes, dels på mig sedermera genom djurskyddsföreningen lämnade mått å en del burar.

Sålunda äro burarna för nedanstående djur följande:

	(golvyta)			
2 sibiriska björnar	längd 2,25 m.	bredd 1,20	höjd 1,25	= 2,7 m ² .
3 burar för 3 apor	» 0,70 »	» 0,55 »	» 0,60	= 0,375 »
4 kaniner i en bur	» 0,72 »	» 0,70 »	» 0,60	= 0,50 »
1 krokodil (om 1,35 längd)	1,15 »	» 0,72 »	» 0,80	= 0,83 »

Samtliga dessa mått äro enligt min åsikt allt för knappa. Upprörande liten är en bur om 0,70 × 0,55 × 0,60 för en apa af den storlek, som där förvaras. Också borde kunna fordras, att en krokodil, om han ock givetvis befinner sig i ett tillstånd av föga känslighet, bör vara försedd med så pass stor låda, att den kan ligga rak däri.

Intygas på heder och samvete.

Härnösand den 16 oktober 1912.

Torsten Segelberg.

Länsveterinär.

Olsén åtalades av allmänna åklagaren, men blev frikänd. En insändare i en norrlandstidning gör med anledning härav följande välbefogade reflexioner: »Jag önskar och hoppas, att den tiden icke måtte vara avlägsen, när man genom lagstiftning hindrar detta slags djurplågeri, som heter ambulering menagerier. Ty ett grymt djurplågeri är det, ovärdigt vår omskrutna kultur. Värnlösa varelser ryckas ifrån sitt naturliga liv, stoppas in i burar, där de nätt och jämt kunna röra sig, skakas i kvava järnvägsvagnar, uppstaplas på varandra, lassas och

kastas på trillor av ovarsamma och samvetslösa människor. Kanske ramlar buren med djuret i backen, som nu senast här i Sollefteå».

De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund har under förliden sommar, genom utsändande av frågecirkulär, sökt inhämta kronolänsmännens mening beträffande de ambulerande menagerierna och har jag blivit satt i tillfälle att taga del av de inkomna svaren. Beträffande djurens behandling fällas av många länsmän skarpa omdömen. Några av de gjorda uttalandena kunna förtjäna att återgifvas: »Det säger sig självt, att på landsbygden menageriägarne kunna göra som de vilja, då oftast kronolänsmannen knappast vet, att de äro där, som ofta kan hända i större distrikt, och dessutom föda givetvis saknas, då slaktare icke finnes på platsen. Det är helt enkelt fasaväckande att sådant får förekomma i vår tid.»

»Dessa djur, som så kringföras, plågas till största delen av sitt stillastående och av brist på lämplig föda. Vad som mest av allt tilldragit sig min uppmärksamhet, är isbjörnens hemska lidanden, där han i värmen nästan helt kan försmäktas.» »Djuren ha i allmänhet för små burar», »anser all inspärning vara djurplågeri», »anser kringresande med vilda djur vara djurplågeri». »Djuren plågas av för lite utrymme», »anser, att menageriägarne göra sig saker till djurplågeri; djuren se ruggiga och modfälda ut genom hunger, törst, olämpliga klimatförhållanden etc.», »anser, att både vanvård och misshandel förekomma».

Dessa uttalanden må vara nog.

Inga tvivel råda därom, att nästan undantagslöst grovt djurplågeri förekommer vid alla ambulerande menagerier, och åklagaremakten står däremot nästan utan möjlighet att med framgång kunna inskrida. Ovan anförda fall från Härnösand är i detta fall nog så talande. Av flera länsmän har framhållits vilka svårigheter möta i detta afseende i trots av att tillräcklig bevisning i förekommande fall synes föreligga. På den rena landsbygden, där vanvård och grymhet talrikast förekomma, torde det i regel vara praktiskt taget omöjligt att få en menageriägare dömd för djurplågeri, hur uppenbart djurplågeriet än är. Utan att ha intyg av veterinär som bevismedel, är det nästan hopplöst att få fällande dom, och sådant är i regel ytterst svårt att utan större kostnad anskaffa. Menageriägaren meddelas stämning, men tinget blir först flera månader därefter. Under tiden har den åtalade aflägsnat sig från orten, ja, måhända från landet, om han är utlänning. Säkert är, att han icke inställer sig

och icke kan anträffas och dömes för uteblivande. Målet måste avskrivas och det hela blir endast en tom demonstration.

Alla de missförhållanden, som av den allmänna meningen stämplas som djurplågeri och borde näpas, torde icke heller med nuvarande lagbestämmelse kunna bestraffas. Endast ett exempel. Ingen vill väl förneka, att det icke är groft djurplågeri att under högsommarn forsla i en tillsluten järnvägsvagn en i en trång bur innesluten isbjörn, men därför kan näppeligen straff ådömas. På i ovannämnda cirkulär till kronolänsmännen framställd fråga, hvad de ansåge »för åtgärder kunna vidtagas genom lagstiftning eller eljest i afseende å dylikt djurplågeri», ha 127 yttranden avgivits. Av dessa yrka 85 absolut förbud för kringresande menagerier och djurföreläsningar, och ofta göras sådana tillägg som »inte det ringaste nytta», »ingen skulle bli lidande på ett förbud», »med nuvarande undervisningsmöjligheter i skolorna är det alldeles överflödigt». Skärpta lagbestämmelser önskas av 31, bland vilka 3 erkänna det vara djurplågeri, men försvara det, emedan de anse det vara av intresse för undervisningen och folkbildningen. 7 anse nuvarande lagbestämmelser vara tillräckliga. 1 meddelar, att Konungens befallningshavande, efter framställning av kommunalstämman, icke lämnar tillstånd till djurföreläsningar inom distriktet. 2 rekommendera spridande av upplysning bland allmänheten om människans missbruk av herraväldet över djuren. En försöker vara skämtsam och önskar, »att allesammans lössläppas».

Den enda fullt effektiva åtgärd mot djurplågeri vid djurföreläsningar af här antydd art, torde vara absolut förbud och inga viktigare intressen trädas härigenom för nära. De enda skäl, som kunna åberopas till försvar för deras fortvaro, är att de tjäna undervisnings- och folkbildningsändamål. Det kan icke förnekas, att under gångna tider denna synpunkt haft visst fog för sig, med nuvarande, lätt tillgängliga och utomordentligt väl gjorda avbildningar av vilda djur i fritt tillstånd och i sin rätta omgivning är förhållandet icke detsamma. En väl utförd kolorerad plansch, som avbildar ett lejon i sin fria vildhet, ger en långt bättre föreställning om dessa djur än vad en mager, utlevad, i en trång bur inspärrad lejonhona gör. Därtill komma de rika möjligheter till folkupplysning, som biografen i detta avseende erbjuder. Å alla tätare bebyggda orter givas biografföreställningar. Bl. a. förevisas i regel mycket goda naturstycken och bilder från djurvärlden.

Vill man ytterligare förstärka detta undervisningsmaterial, kan detta

lätt åstadkommas genom att döda och uppstoppade djur kringföras till beskådande. Den store svenske naturforskaren professor A. G. Nathorst antyder detta i sitt arbete »Hava djuren rättighet att leva», då han säger: »För att en zoologisk trädgård skall äga berättigande, måste den endast hysa sådana djur, som verkligen tåla klimatet och som kunna trivas i fångenskap. Faran ligger därunder, att man av samlingslusta och begär att skryta med så många arter som möjligt även mottager djur, som vantrivas, och om vilkas beteende i den fria naturen man därför icke får någon korrekt föreställning. Sådana djur borde hellre dödas och uppstoppas, det vore att göra pinan kort.»

*Utskottets
yttrande.*

Vid behandling av förevarande motion har utskottet kommit till den övertygelsen, att kringförandet av vilda djur till förevisning ofta är förenat med djurplågeri. Vidare håller utskottet före, att det gagn, som med ifrågasvarande förevisningar kan vinnas, nämligen att tjäna undervisnings- och folkbildningsändamål, bättre kan bli tillgodosett på annat sätt, exempelvis genom muséer, planschverk och biografföreställningar, än genom förevisande av enstaka ur sin rätta omgivning lösryckta, ofta vanvårdade exemplar av de olika djurslag, som i allmänhet förekomma i menagerierna.

Utskottet har vid ärendets behandling haft till sitt förfogande genom Kungl. Maj:ts försorg införskaffade uppgifter från överståthållare-ämbetet och samtliga Konungens befallningshavande i riket angående de under år 1912 meddelade tillstånd till förevisande av vilda djur samt under samma tid i Sverige kringresande menagerier, deras storlek och ägarnes nationalitet.

Av dessa uppgifter framgår, att under år 1912 av vederbörande myndigheter åt 18 olika personer utfärdats sammanlagt 76 tillståndsbevis att förevisa vilda djur, av vilka tillståndsbevis 39 avsett städer och 37 landsbygden. Av de 18 menageriägarna hafva 13 varit svenskar, 2 danskar, en tysk, en holländare och en italienare. Menagerierna hava vanligen varit av obetydlig storlek och omfattat i regel högst ett tiotal djur. Endast i tre fall har djurens antal överstigit 20. Tiden för menageriernas uppehåll å samma plats har i regeln varit två à tre veckor, men har ibland, särskilt i större städer, utsträckts till ett par månader.

Av ovanstående uppgifter synes framgå, att de ekonomiska intressen, som genom det här ifrågasatta förbudet skulle beröras, äro så obetydliga,

att de icke böra avhålla utskottet från att tillstyrka ett förslag, som utskottet i övrigt anser vara välbetänkt.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Andra kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att förbjuda kringförande från ort till ort av vilda djur till förevisning.

Stockholm den 18 april 1913.

På utskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar von Sneidern, Winberg, Modig, von Hofsten, Hage, Dandenell, Svensson i Betingetorp, Sävström, Carlson i Falun och Kahlström.
